

Znalostní báze pro obor organizace informací a znalostí

Představení projektu Programu
aplikovaného výzkumu a vývoje
národní a kulturní identity (NAKI)
DF13P01OVV013
2013 – 2015

Helena Kučerová
ÚISK FF UK Praha

Osnova prezentace

- 1) Výchozí stav
- 2) Cíle projektu
- 3) Metodika projektu
- 4) Aktivita v roce 2013
- 5) Dosavadní výstupy

Výchozí stav poznatkové základny oboru v roce 2012

- Studijní obory a předměty ✓
- Vědecké monografie, učebnice
- Periodika
- Standardy
- Terminologie
- Technologie ✓ např. [PSH](#)

Technologie

Vyhledávání

   NTK

[Hlavní hesla](#) > [výpočetní technika](#)
> [software](#) > [umělá inteligence](#) >
reprezentace znalostí

reprezentace znalostí

URI:
<http://psh.ntkcz.cz/skos/PSH12526>

Anglický ekvivalent:
representati knowledge

Nadřazené heslo

🔍 umělá inteligence

Heslo ve formátu SKOS

?

Tag z řízeného hesláře

?

Návrh nového hesla >

```
<skos:Concept rdf:about="http://psh.ntkcz.cz/skos/PSH12526">
  <skos:inScheme rdf:resource="http://psh.ntkcz.cz/skos">
    <dc:identifier>PSH12526</dc:identifier>
    <skos:prefLabel xml:lang="cs">reprezentace znalostí</skos:prefLabel>
    <skos:prefLabel xml:lang="en">representati knowledge</skos:prefLabel>
  </skos:Concept>
```

Vyhledávání

   NTK

[Hlavní hesla](#) > [výpočetní technika](#)
> [software](#) > [umělá inteligence](#) >
reprezentace znalostí

reprezentace znalostí

URI:
<http://psh.ntkcz.cz/skos/PSH12526>

Anglický ekvivalent:
representati knowledge

Nadřazené heslo

🔍 umělá inteligence

Heslo ve formátu SKOS

Níže uvedené úryvky metadat lze vložit do HTML dokumentu pro dosažení jeho sémantického popisu: ✕

Dublin Core:

```
<p about="" xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/">
  <a href="http://psh.ntkcz.cz/skos/PSH12526" rel="dc:subject">reprezentace
  znalostí</a>
</p>
```

CommonTag:

```
<body xmlns:ctag="http://comcommontag.org/ns#" rel="ctag:tagged">
  <span type="ctag:Tag" rel="ctag:means" resource="http://psh.ntkcz.cz/skos/PSH12526" property="ctag:label" content="reprezentace znalostí" />
</body>
```

Akreditované studijní předměty

ÚISK FF UK Praha – Informační studia a knihovnictví

- Identifikační popis
- Věcné pořádání informací a znalostí
- Pořádání a vyhledávání informací

KISK MU Brno – Informační studia a knihovnictví

- Sémantické aspekty katalogizace
- Organizace znalostí

VOŠIS Praha – Informační management

- Organizace informací a znalostí

Učebnice!

1981 – 1984

2000 – 2013

Periodika? Standardy?

RDA TOOLKIT
RESOURCE DESCRIPTION & ACCESS

RDA Toolkit Essentials

International Federation of Library Associations and Institutions

Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD)
A Conceptual Model

INTERNATIONAL
STANDARD

ISO
25964-1

First edition
2011-08-15

INTERNATIONAL
STANDARD

ISO
25964-2

First edition
2013-03-15

Information and documentation —
Thesauri and interoperability with other
vocabularies —
Part 2:
Interoperability with other vocabularies

ISO 21127:2006

**Information and documentation -- A reference ontology
for the interchange of cultural heritage information**

Terminologie?

TDKIV	
pořádání informací	knowledge organization
identifikační	
věcné	
systematické	
předmětové	
selekční jazyk	knowledge organization system

Východiska, hypotézy projektu

- Závislost organizace znalostí na kulturním a jazykovém kontextu
- Rozšíření kontextu organizace znalostí za hranice tradičních paměťových institucí
- Změna paradigmatu organizace znalostí

příčiny:

elektronické dokumenty, technologie Internetu

Paradigmata organizace znalostí

	19.–20. století	21. století
1	industriální ekonomika idea národního státu	znalostní ekonomika globalizace, multikulturalismus
2	lineární komunikace v informačním systému tištěné dokumenty statické dokumenty / záznamy	síťový model komunikace v datových, dokumentových a sociálních sítích elektronické dokumenty jednotlivá fakta (<i>linked data</i>)
3	uchování, ochrana dokumentů výběr kvality (filtrování) technologický přístup (<i>know-how</i>) hledání jednoho „dokonalého“ systému organizace	přístup k dokumentům / informacím (dostupnost) informační zahlcení, problém důvěryhodnosti vědecký přístup (<i>know-why</i>) propojení (interoperabilita) stávajících systémů
4	paměťové instituce (knihovny, archivy, muzea)	všechny typy institucí, orientace na nejširší veřejnost (<i>laicizace, crowdsourcing, folksonomie</i>)

Cíl projektu

Shromáždit a systemizovat aktuální poznatky z oboru organizace informací a znalostí a prostřednictvím vhodného softwaru umožnit jejich ukládání, prohlížení, vyhledávání stávajících a netriviální odvozování nových znalostí.

znalostní báze

Dílčí cíle

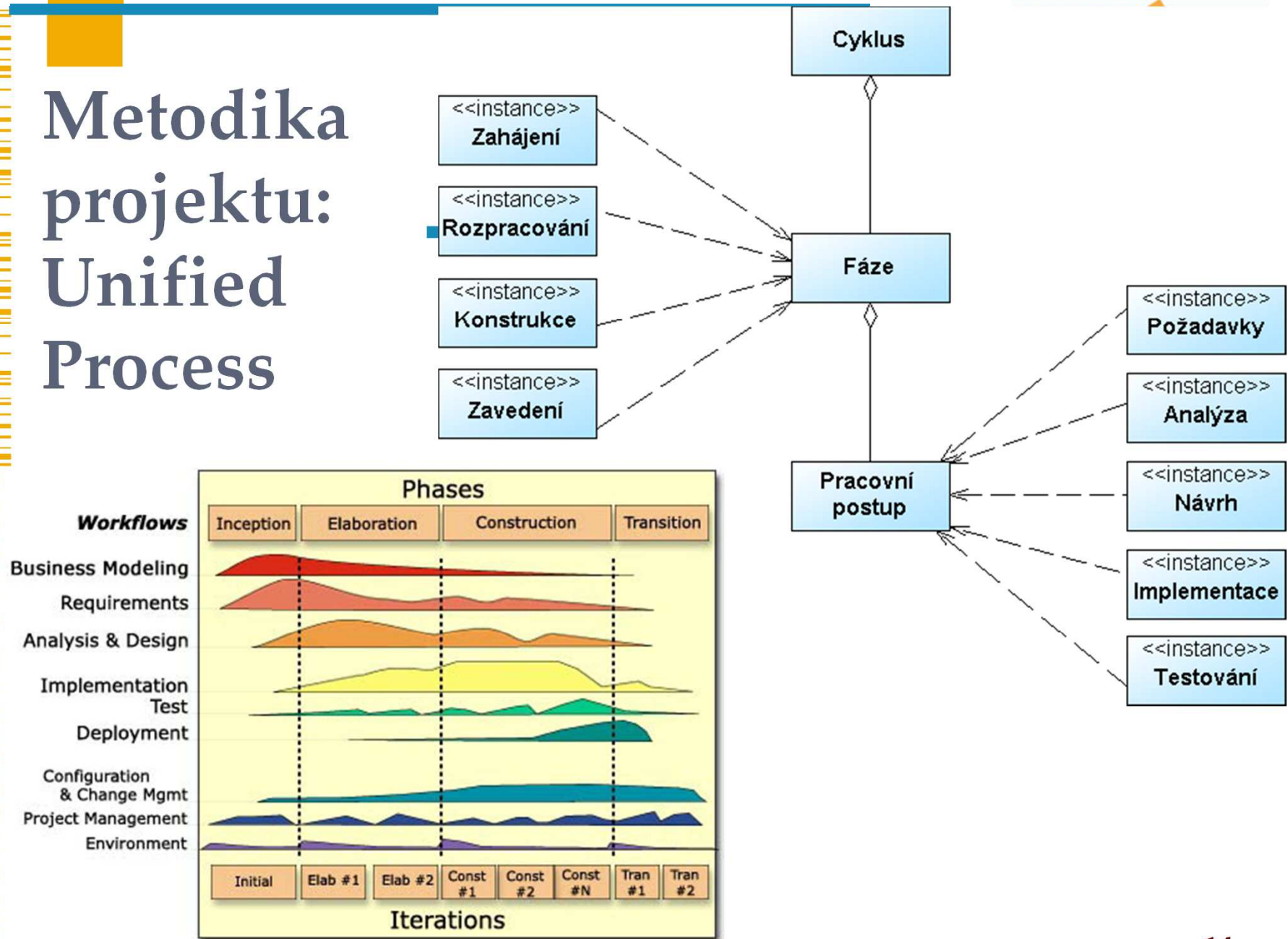
- 1) Shromáždění a systemizace poznatků v oboru organizace znalostí s ohledem na lokální kulturní a jazyková specifika českého prostředí
- 2) Návrh pojmového modelu znalostní báze ve formě ontologie
- 3) Naplnění znalostní báze instancemi
- 4) Zpřístupnění znalostní báze online ve formátu otevřených propojených dat
- 5) Posouzení možnosti znovupoužití znalostní báze jako prototypu pro doménové znalostní báze v jiných oborech
- 6) Aktualizace české odborné terminologie

Oblasti využití znalostní báze

- Podkladový materiál pro aktuální vědeckou monografii
- Obohacení české odborné terminologie
- Zdroje pro výuku a vzdělávání
- Prototyp pro doménové znalostní báze v jiných oborech

Metodika projektu: Unified Process

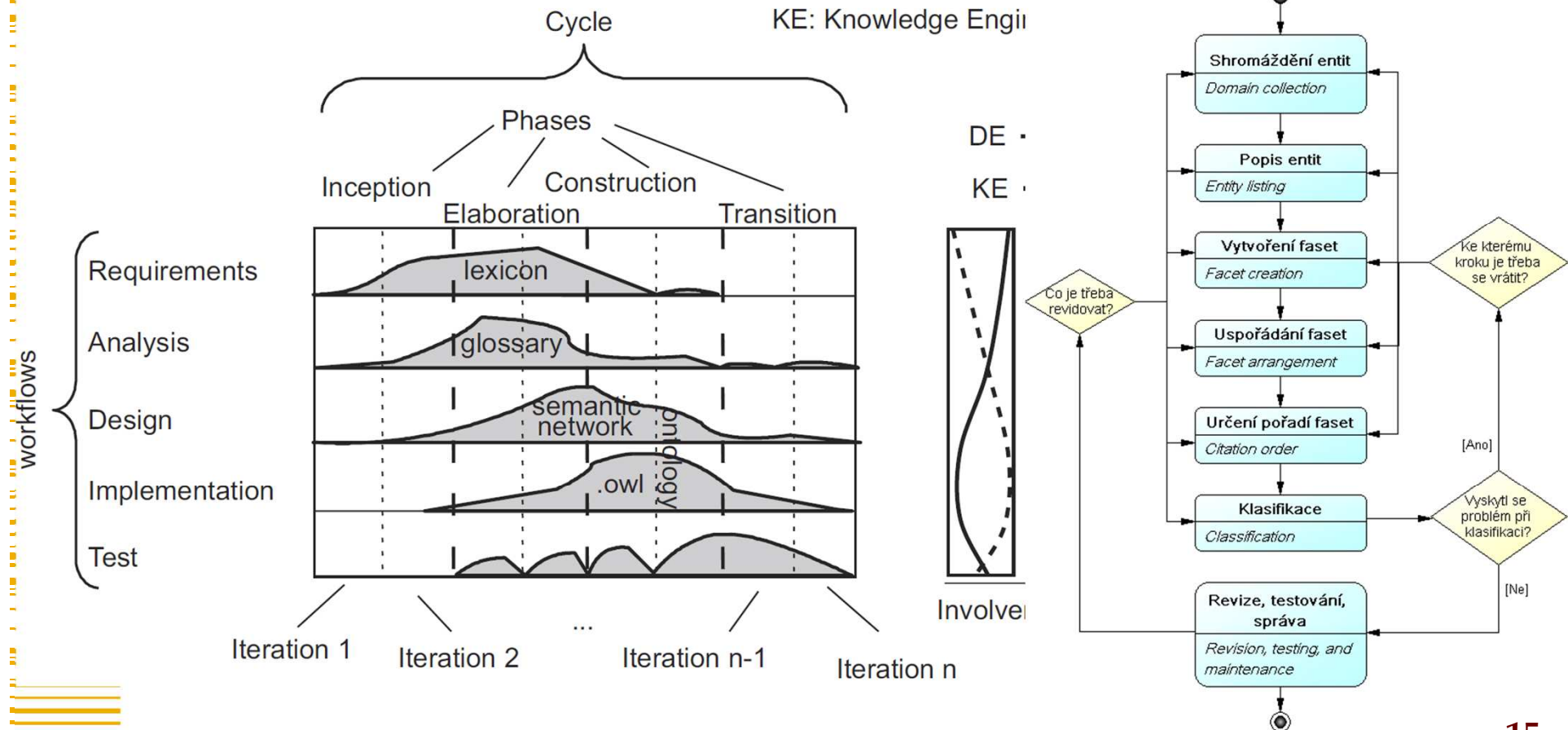

Metodika projektu: UPON + Denton/Spiteri

DE: Domain Expert
KE: Knowledge Engin

Metodika projektu

UPON: Unified Process for Ontology

- 1) fáze zahájení: slovník (seznam termínů)
- 2) fáze rozpracování: výkladový slovník (termíny + definice)
- 3) fáze konstrukce: sémantická síť (slovník + vztahy)
- 4) fáze zavedení: doménová ontologie

Prototyp znalostní báze

- 1) výroky ve formátu RDF
- 2) dokumenty – metadata
- 3) systémy organizace znalostí – metadata

Harmonogram projektu

			Převažující typ výzkumu	2013		2014		2015	
				1 – 6	7 – 12	1 – 6	7 – 12	1 – 12	
				Zahájení	Rozpracování	Konstrukce	Zavedení		
Specifikace požadavků	rozhovory s experty		základní (ZV)	x					
	rešerše zdrojů			x					
	kompetenční otázky		aplikovaný (AV)		x				
	případy užití				x				
	seznam termínů				x				
	seznam zdrojů pro excerpci			x					
Analýza	excerpce zdrojů				x				
	diagram tříd a diagram aktivit	1. verze		x					
		2. verze			x				
	výkladový slovník			1. verze		x			
		2. verze				x			
Návrh	sémantická síť	1. verze				x			
		2. verze				x			
Implementace	ontologie	1. verze	vývoj (VV)			x			
		2. verze					x		
Testování						x	x		
Naplnění znalostní báze instancemi							x		
Návrh uživatelského rozhraní a zpřístupnění báze							x		
Vědecká studie	1. verze			základní (ZV)				x	
	finální verze								x

Aktivity v roce 2013

- 1) Shromáždění a systemizace poznatků v oboru organizace znalostí s ohledem na lokální kulturní a jazyková specifika českého prostředí
- 2) Návrh pojmového modelu znalostní báze ve formě ontologie
- 3) **Naplnění znalostní báze instancemi** (cca 1200)
- 4) Zpřístupnění znalostní báze online ve formátu otevřených propojených dat
- 5) Posouzení možnosti znovupoužití znalostní báze jako prototypu pro doménové znalostní báze v jiných oborech
- 6) **Aktualizace české odborné terminologie**

Výsledky roku 2013

- 1) Definice organizace znalostí
- 2) Konceptuální model struktury znalostní báze
- 3) Prototyp znalostní báze

Definice organizace znalostí

Praktická aktivita

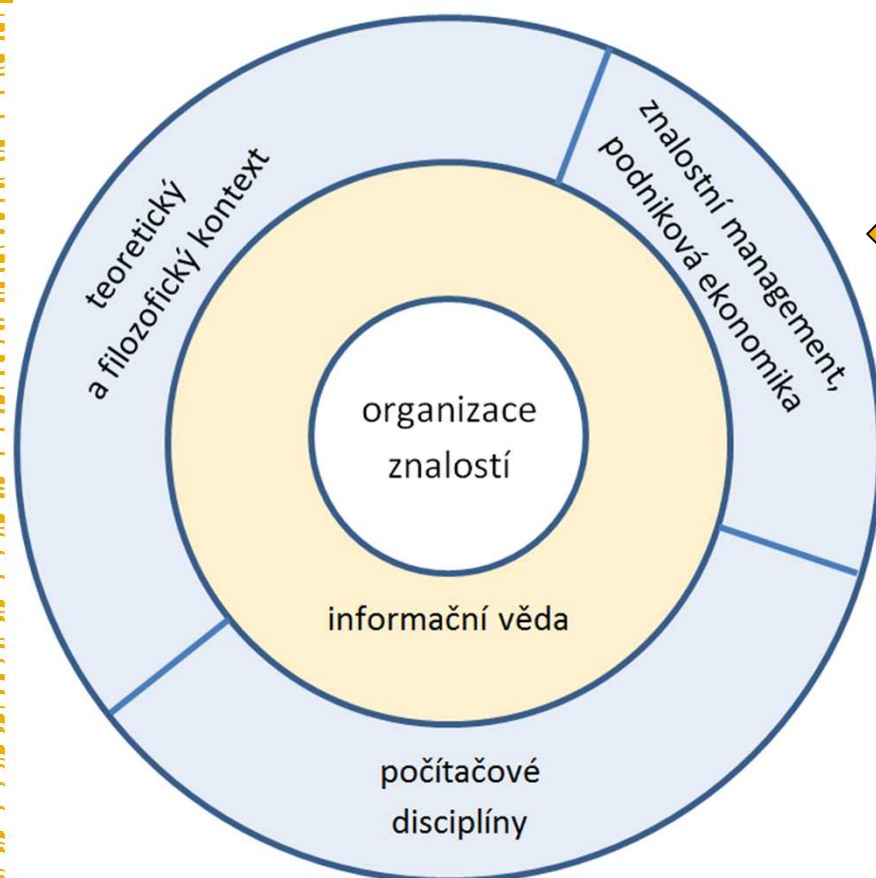
Jakákoli činnost, prováděná s existujícími znalostmi s cílem usnadnit k nim přístup: reprezentace (vyjádření), sdělování či sdílení, zaznamenání, publikování, zpracování (identifikace, popis, obsahová analýza, indexace, transformace), uložení

Vědní obor

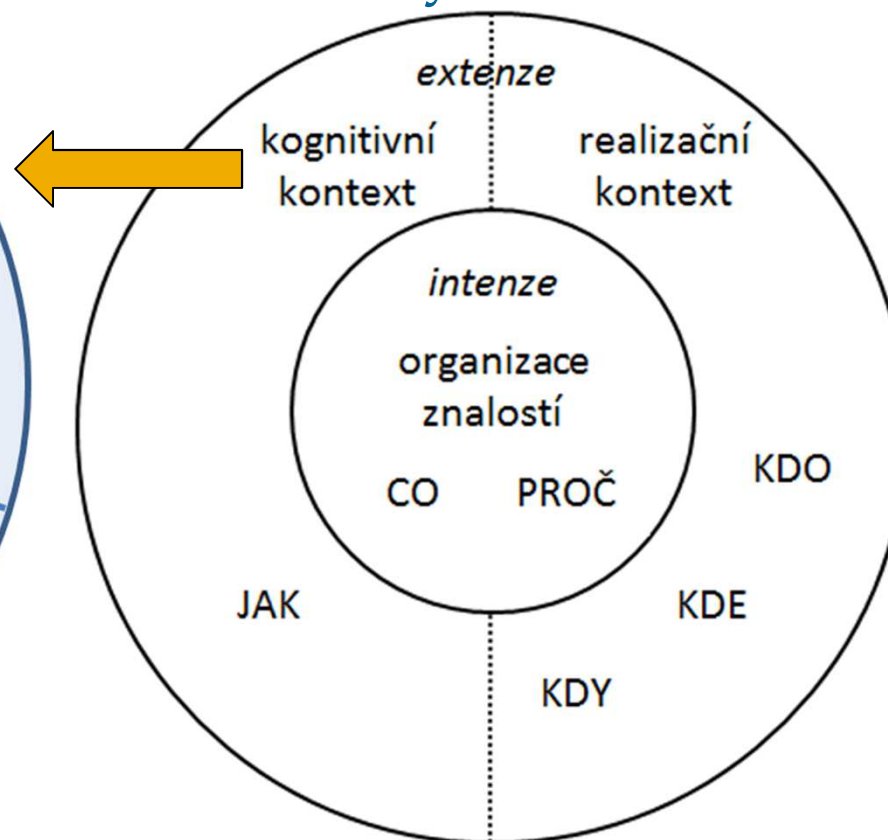
Zkoumá proces organizace znalostí a jeho kontext, tj. **zdroje**, jež jsou v procesu organizace transformovány, a **produkty**, jež jsou tímto procesem vytvářeny, včetně zúčastněných **aktérů** – osob, institucí, technologií

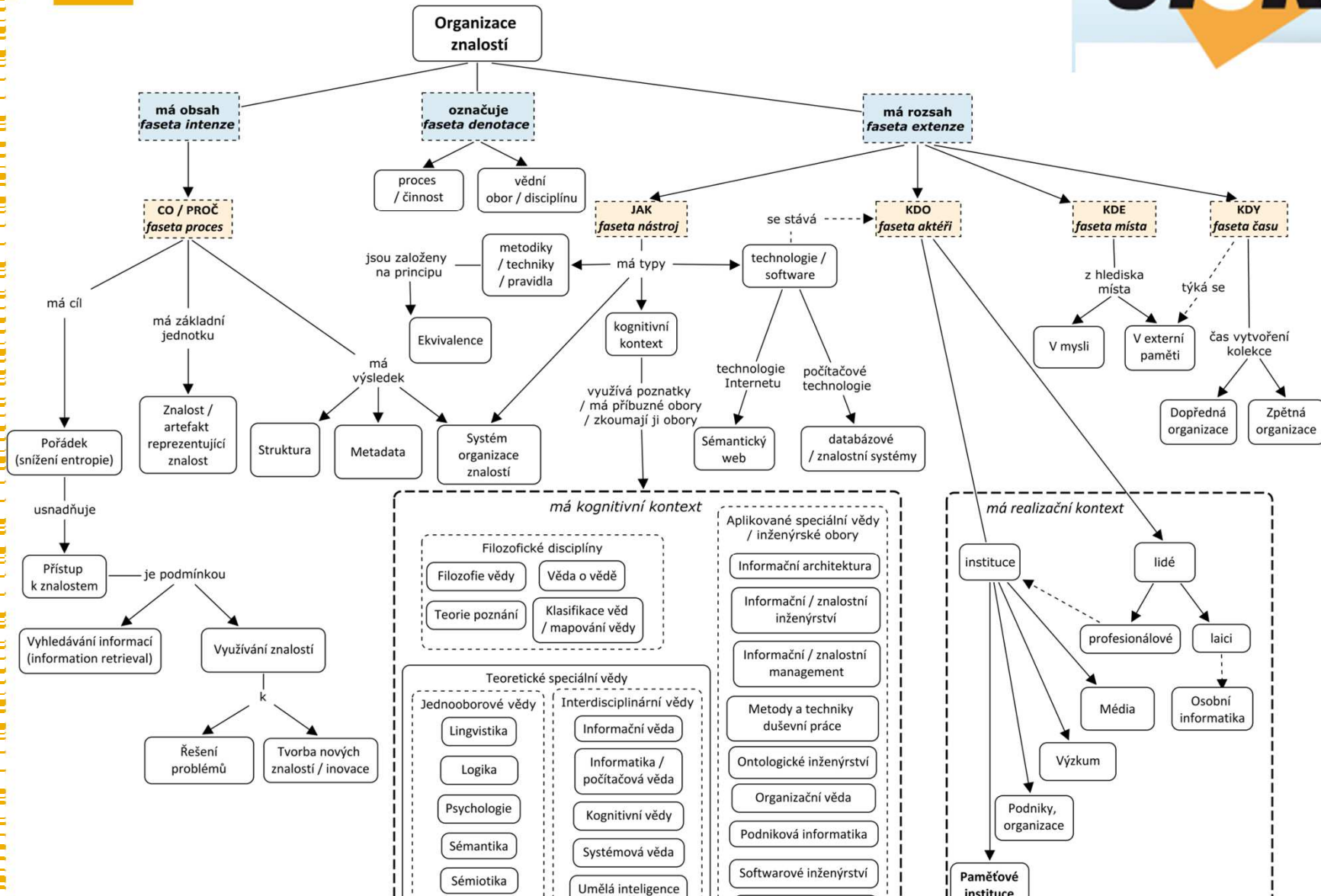
Vymezení organizace znalostí

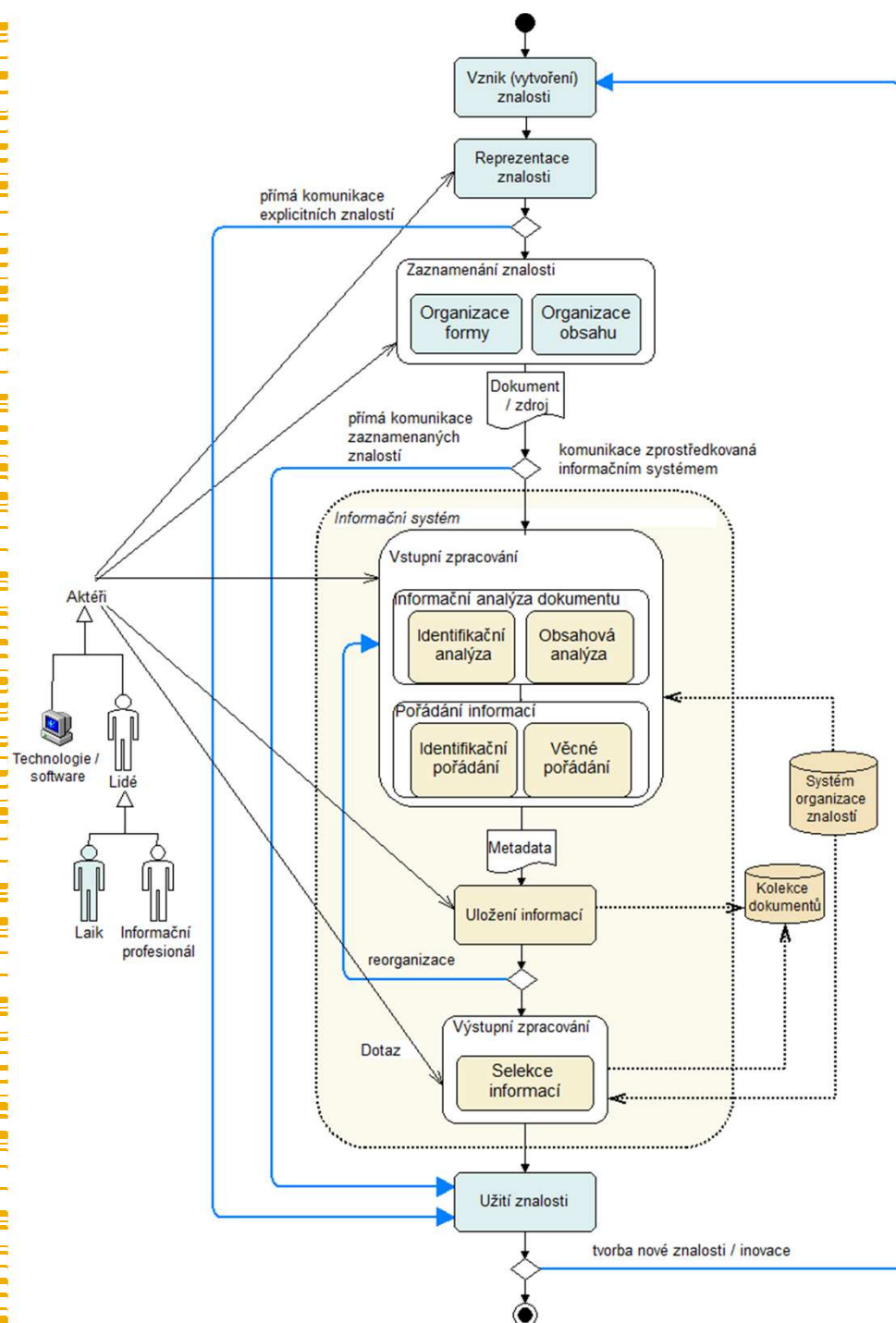
Fasety: 5W+1H

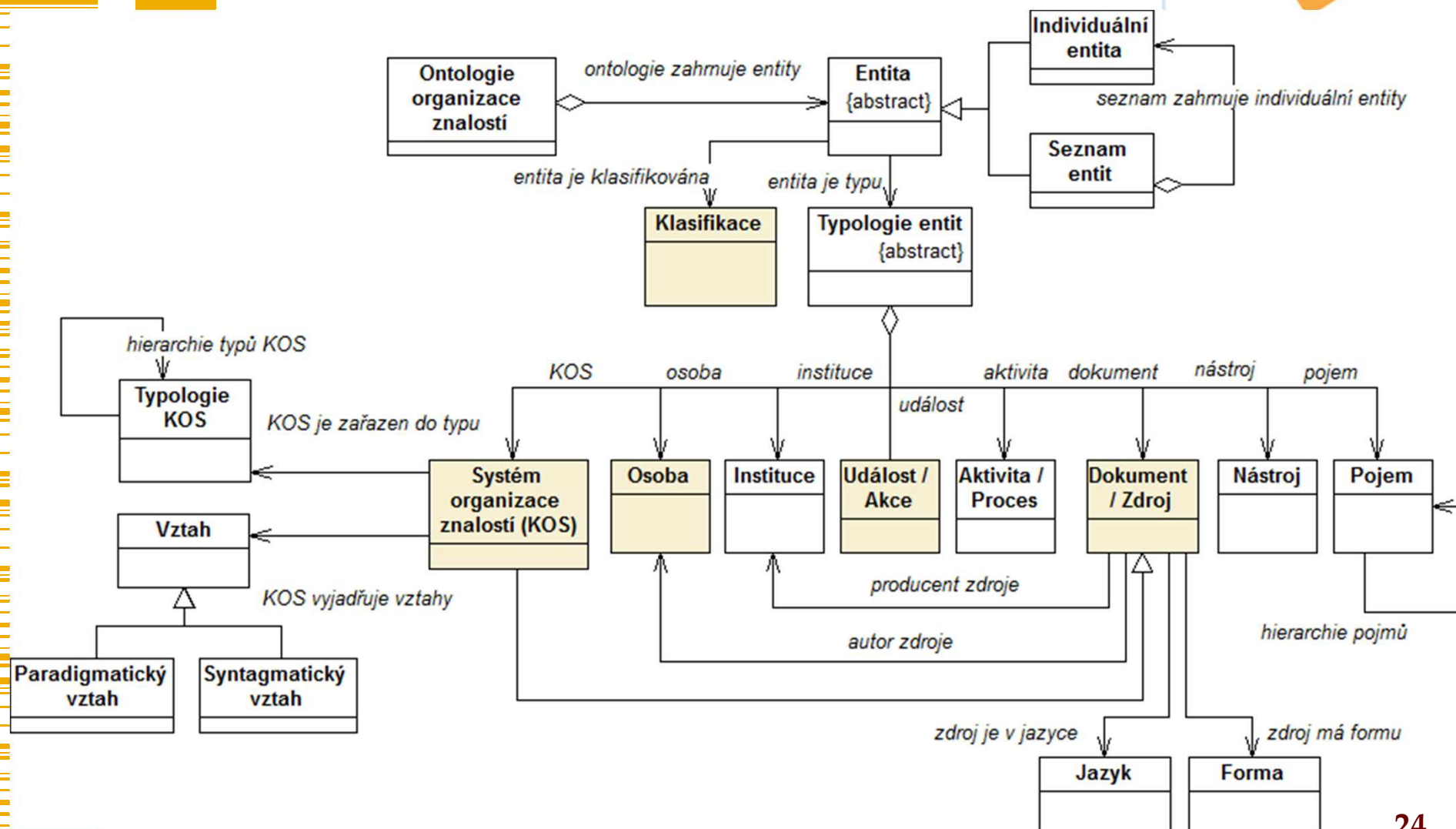
Pojmová mapa

Procesní model organizace znalostí

Struktura znalostní báze

Jednotky znalostí ve znalostní bázi

- deklarativní
- procedurální

56

konkrétního významu její snadné využití a bibliologii a její t dějiny kultury vůb Analytický pop znamu, který mu obsahu, nýbrž mr tev ve velkém bo totiž celek sbírky, livý motiv⁴⁵. Teore asi nenapadnutel v běžné katalogi a analytických st uplatnitelná pouz středí s jeho kon její zpřítomňová vlastníjší vyjadř však být zřejmé, v rámci digitální k dikologů s jejich širokém knihovni záznamu k plněr

Index

Readers should note that index entries refer only to the main text of the book. Terms in the Animal Welfare thesaurus are not included in the index, but an alphabetical list of those terms is contained in Appendix 2.

- AACR see Anglo-American Cataloguing Rules*
AAT see Art and Architecture Thesaurus
abbreviations
    for thesaural relationships 117
    in thesaurus terms 86
aboutness 39
abstract concepts 'facet'
    of animal welfare thesaurus 248, 249
abstract nouns
    definition 208
    pluralization 89
abstracting and indexing services
    definition 208
    as source of terminology 61
    use of thesauri in 27
Access to Asian Vegetables Thesaurus 45
access points 119
    definition 208
accession numbers 28
    definition 208
acronyms as thesaurus terms 86
adding concepts 199
adding new terms 197
    compound terms 199–200
- adverbs
    as part of noun phrases 81
    as thesaurus terms 82, 100
agent category 109
    definition 208
agents (buildings)
    of animal welfare thesaurus 250–1, 259–60
agents (equipment) 241
    of animal welfare thesaurus 250, 258–9
agents (organizations) 241
    of animal welfare thesaurus 251, 260
agents (persons)
    of animal welfare thesaurus 250, 258
agents facet
    of animal welfare thesaurus 241–2, 250–1, 258–60
    hierarchy in 147
Agrovoc thesaurus 201
Aitchison, Jean 2, 10, 226
Alcohol and Other Drug Thesaurus 201
alphabetic display 50–2
    see also systematic display

Jednotky deklarativních znalostí

Shiyali Ramamrita Ranganathan je autorem díla Prolegomena to library classification (1967) a tvůrcem Dvojtečkové klasifikace, založené na principu faset. Na jeho myšlenky navazuje CRG (Classification Research Group), která byla ustavena v roce 1955 a věnovala se zkoumání fasetové analýzy. Člen CRG Jack Mills je editorem 2. vydání Bliss Bibliographic Classification (BC2), jež se stala praktickou realizací teorií CRG.

Henry Evelyn Bliss (1870–1955) je autorem The organization of knowledge and the system of the sciences (1929) a tvůrcem Bibliografické klasifikace. 2. revidované vydání Blissovy Bibliografické klasifikace (BC2) připravuje od roku 1970 Bliss Classification Association(BCA) z podnětu Jacka Millse, člena CRG (Classification Research Group). Revize klasifikace je založená na principu faset, který zavedl S. R. Ranganathan a který dále rozvíjela CRG.

Jednotky deklarativních znalostí

Henry Evelyn Bliss (1870–1955) [osoba] je autorem The organization of knowledge and the system of the sciences (1929) [dokument] a tvůrcem Bibliografické klasifikace [SOZ]. 2. revidované vydání Blissovy Bibliografické klasifikace (BC2) [KOS] připravuje od roku 1970 [událost] Bliss Classification Association(BCA) [institute] z podnětu Jacka Millse [osoba], člena CRG (Classification Research Group) [institute]. Revize klasifikace [aktivita] je založená na principu faset [pojem], který zavedl S. R. Ranganathan [osoba] a který dále rozvíjela CRG [institute].

Jednotky deklarativních znalostí

Shiyali Ramamrita Ranganathan **[osoba]** je autorem díla *Prolegomena to library classification* (1967) **[dokument]** a tvůrcem Dvojtečkové klasifikace **[KOS]**, založené na principu faset **[pojem]**. Na jeho myšlenky navazuje CRG (Classification Research Group) **[institute]**, která byla ustavena v roce 1955 **[událost]** a věnovala se zkoumání fasetové analýzy **[aktivita]**. Člen CRG Jack Mills **[osoba]** je editorem 2. vydání Bliss Bibliographic Classification (BC2) **[KOS]**, jež se stala praktickou realizací teorií **[pojem]** CRG **[institute]**.

